

Aan spataderen is veel te doen

Spataderen zijn vervelend, lelijk en voor sommige mensen ook pijnlijk. Voor de behandeling zijn er tegenwoordig meerdere methoden. Maar waar bieden ze de beste zorg aan spataderpatiënten? De Consumentenbond zocht het voor u uit.

Iedereen kent ze: de uitgezette en kronkelende aderen op de benen. Miljoenen mensen in Nederland hebben er last van, vrouwen nog meer dan mannen. Levensbedreigend zijn ze zeker niet, maar voor de mensen die ze hebben, zijn ze vaak wel vervelend, lelijk en soms pijnlijk. Helemaal onschuldig zijn spataderen ook niet. Behalve dat ze een moe, loom en zwaar gevoel in de benen geven, kunnen spataderen ook zorgen voor trillingen in de benen ('restless legs'), kramp, jeuk en huidafwijkingen zoals verkleuringen, aderontstekingen en spataderbloedingen. De vervelendste complicatie is het open been (Latijn: *ulcus cruris*): een open plek of zweer aan het onderbeen die maar niet wil genezen. Spataderen (vakterm: *varices*) zijn sterk verwijde bloedvaten die niet meer goed werken. Slagaderen vervoeren zuurstofrijk bloed naar de weefsels, via de aderen stroomt het bloed terug naar het hart. In de benen gaat dat het lastigst. Het bloed moet daar – tegen de zwaartekracht in – naar boven gepompt worden. De kuitspieren

helpen daarbij. Kleppen in de beenaderen zorgen ervoor dat het bloed niet terugstroomt. Bij mensen met spataderen werken deze kleppen niet goed meer. Ze sluiten niet goed genoeg, gaan lekken, het bloed stroomt terug en de ader verwijdt zich op die plek.

Klassiek strippen

Familiaire aanleg speelt zeker een rol bij het ontstaan van spataderen. Extra risico lopen ook zwangeren en mensen die, bijvoorbeeld door hun werk, veel en lang stilstaan. Wie eenmaal spataderen heeft, komt er meestal niet meer vanaf. Ook na een behandeling of operatie kunnen ze opnieuw de kop opsteken. Daarom is het belangrijk om spataderen te voorkomen (zie kader op pagina 71). Geneesmiddelen zijn er niet; wel kan een spatader verwijderd worden. Erg is dat niet. De ader werkt immers toch niet meer en het bloed gaat vanzelf via een andere weg. De klassieke methode is het zogenoemde 'strippen'. Hierbij wordt de spatader in zijn geheel (binnenstebuiten) uit het been getrokken.

Nieuwe en minder belastende behandelmethoden vervangen het strippen echter steeds meer (zie kader rechts). U kunt spataderen laten behandelen in een ziekenhuis of een zelfstandig behandelcentrum (ZBC). Een ZBC is een door de overheid erkende kliniek. Maar welk ziekenhuis of centrum biedt de meest patiëntgerichte zorg en is het best toegerust om alle spataderpatiënten te behandelen? Dat was de belangrijkste vraag van het onderzoek van de Consumentenbond. Het maakt deel uit van een serie onderzoeken in nauwe samenwerking met patiëntenorganisaties en met subsidie van ZonMw, een organisatie (gefinancierd door het Ministerie van VWS) die gezondheidsonderzoek in Nederland coördineert en stimuleert. Het onderzoek concentreert zich op de zorg voor mensen met spataderen, niet op het resultaat. Wat vinden patiënten dan belangrijk? Dat de zorg goed georganiseerd is, dat ze binnen één dag de nodige onderzoeken, de diagnose en het behandelvoorstel krijgen en een operatie in dagbehandeling. Ze willen dat een ziekenhuis of ZBC één loket heeft voor mensen met spataderen en dat de samenwerking tussen verschillende specialisten goed is. En ze rekenen op een goede informatievoorziening en bereikbaarheid.

Hoge respons

Onze vragenlijst is naar 94 ziekenhuizen en 21 zelfstandige behandelcentra gestuurd. De respons was vrij hoog: 69%. De Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra bleef bij zijn negatieve advies om – vanwege de administratieve last – niet mee te werken aan dit soort onderzoeken (dit advies is nu ingetrokken). Daarom staan in de tabel geen universitaire ziekenhuizen. Positieve uitzondering is het UMC Utrecht. Het UMC St. Radboud vulde de vragenlijst wel in, maar tegelijkertijd gaf het bestuur aan niet

mee te willen werken. Alle inspanningen van de medewerkers ten spijt mochten we de ingevulde vragenlijst niet gebruiken.

Uit het onderzoek blijkt dat ZBC's vooral goed scoren op de organisatie van de spataderzorg, informatievoorziening en bereikbaarheid. Ziekenhuizen zijn beter toegerust om alle patiënten met spataderen te kunnen behandelen. Dit komt ook doordat ZBC's doorgaans geen behandelingen onder algehele narcose uitvoeren. Patiënten vinden het belangrijk dat er een speciaal spreekuur is voor flebologie (= ziekten van aderen) of een aparte polikliniek. Dit voorkomt dat de patiënt gaat zwerven tussen verschillende specialisten. Spataderen kunnen namelijk zowel door een chirurg als door een dermatoloog worden behandeld. 20 ziekenhuizen hebben geen aparte polikliniek of een apart spreekuur voor flebologie. Bij het St. Antonius Ziekenhuis is de afstemming tussen de specialisten wel heel slecht geregeld. De dermatoloog heeft daar een totaal andere route voor spataderpatiënten dan de chirurg. Van samenwerking is absoluut geen sprake. Onze algemene aanbeveling is dat er één loket komt voor patiënten met spataderen, dat het beleid op elkaar is afgestemd en dat de diverse behandelaars samenwerken.

Duplexonderzoek

Patiënten vinden het ook belangrijk dat ziekenhuizen en ZBC's meegaan met ontwikkelingen in onderzoek en behandeling. Bij de aderen levert een Duplexonderzoek bijvoorbeeld de betrouwbaarste resultaten op. Toch beschikt niet iedereen over de benodigde apparatuur. Sommige ziekenhuizen en ZBC's kunnen geen compressietherapie aanbieden, of niet alle soorten spataderen behandelen. Dan scoren zij minder punten in de

BEHANDELING VAN SPATADEREN

Zonder operatie

- Compressietherapie door elastische kousen of drukverband.
- Het wegsputten van spataderen (sclerocompressietherapie): voor de kleine spataderen. Door het inspuiten van een vloeistof ontstaat een onschuldige ontstekingsreactie. De ader verkleeft, groeit dicht en wordt na verloop van tijd onzichtbaar.
- Echosclerose: vooral bij middelgrote aderen. Een vetoplossende vloeistof wordt ingespoten. Het bloed stolt, de vaatwanden verkleven met elkaar en verschrompelen. Met de duplexscan wordt gecontroleerd of de vloeistof in de juiste ader terecht komt.

Met operatie

- Strippen: de spatader wordt met behulp van een draad in zijn geheel binnenstebuiten uit het been getrokken.
- Endoveneuze laserbehandeling (EVL): met een dunne laserfiberdraad in het bloedvat wordt het bloedvat dichtgemaakt. De ader hoeft niet meer uit het been getrokken te worden.
- Müllertechniek: met minuscule haaknaaldjes worden de aderen door sneetje in de huid verwijderd.
- Lasertherapie: met een laser worden de kleine rode of blauwe vaatjes (berkentakjes) verwijderd.
- Andere behandelingen, waaronder TriVex, SEPS en cryo-chirurgie. Bij deze laatste wordt een sonde in de spatader bevroren. De vaatwanden vriezen aan de sonde, en de ader wordt naar buiten getrokken.

zorg voor spataderen

tabel. Verder is de informatievoorziening belangrijk. Juist omdat er voor spataderen zo veel nieuwe behandel mogelijkheden zijn, willen patiënten graag goed voorgelicht worden. Ook willen zij weten of de operatie vergoed wordt. Zeven ziekenhuizen en één ZBC scoren *matig* of *slecht* qua informatievoorziening. Zij hebben meestal geen informatiefolder en ook geen informatie op de website. De resultaten van ons onderzoek ziet u in de tabel. De indeling is per provincie. Het beste ziekenhuis bevindt zich in Overijssel: het Deventer Ziekenhuis, maar ook in andere provincies zijn er ziekenhuizen die zeer goed scoren. Ziekenhuizen en ZBC's die onvoldoende scoren, moeten vooral de organisatie en de samenwerking rond de zorg voor spataderpatiënten nog eens kritisch onder de loep nemen. De ziekenhuizen kunnen nog veel verbeteren aan hun informatievoorziening via internet. Zij kunnen daarbij een voorbeeld nemen aan de ZBC's.

ONE-DAY-SHOP-SYSTEEM

In vrijwel alle ziekenhuizen en ZBC's worden de meeste patiënten in dagbehandeling geholpen. Het one-day-shop-systeem, waarbij patiënten de onderzoeken, diagnose en een voorstel voor de behandeling in één dag krijgen, is nog niet overal standaard. Er zijn zelfs ziekenhuizen – zoals het Beatrix Ziekenhuis, Havenziekenhuis, Kennemer Gasthuis, OLV Gasthuis en het Van Weel-Bethesda Ziekenhuis Dirksland – waar alle spataderpatiënten meerdere keren terug moeten komen voor een behandelvoorstel. Daartegenover staan 18 ziekenhuizen en ZBC's die het juist bijzonder goed hebben geregeld en waar patiënten snel, soepel en efficiënt van de ene naar de andere afspraak worden geleid. Het kan dus wel.

ZORG VOOR SPATADEREN										
Ziekenhuis of Zelfstandig behandelcentrum, plaats	Zelfstandig behandelcentrum (ZBC)	Totaalordeel [schaal 1-100]	Multidisciplinaire samenwerking	Organisatie van de zorg	Behandeling van spataderen	Informatie en bereikbaarheid	Behandelingen ³⁾	One-day-shop chirurgie/dermatologie	Aantal stripbehandelingen in 2005	Transparant
			20%	30%	30%	20%		%		
GRONINGEN										
1. St. Lucas ziekenhuis, Winschoten		63	□	+	+	□	abde	100	85	✓
FRIESLAND										
2. MC Leeuwarden, Leeuwarden		79	++	+	++	□	abdefg	85	733	✓
3. Ziekenhuis Nij Smellinghe, Drachten		79	+	+	++	+	abcdefghi	95	280	✓
4. Antonius Zkh. Zuidwest-Friesland, Sneek		74	+	+	++	+	abcdef	100	431	✓
5. De Tjongerschans, Heerenveen		64	-	+	++	+	abcdefi	75	153	✓
DRENTE										
6. Braamkliniek, Assen	✓	81	□	++	+	++	bdefi	100	2200	✓
7. Scheper ziekenhuis, Emmen		73	+	+	++	+	abdefgh	90	109	
8. Ziekenhuis Bethesda, Hogeveen		57	□	+	+	-	abde	50	50	✓
OVERIJSEL										
9. Deventer Zkh., locatie Geertruiden, Deventer		92	+	++	++	++	abcdef	100	4)	
10. Isala Klinieken, Zwolle		75	+	+	++	+	abcdefgi	80	581	✓
11. MS Twente, loc. Enschede/Oldenzaal, Enschede		69	-	+	++	++	abehi	90	404	✓
12. Saxenburg Groep, R. Zweers Zkh., Hardenberg		43	-	-	+	-	abde	4)	4)	
GELDERLAND										
13. Alysis Zorggroep, locatie Rijnstate/Velp, Arnhem		84	+	++	++	+	abcdefgh	100	330	✓
14. Veluwekliniek, Hattum	✓	76	+	++	+	++	abcdef	100	4)	
15. Gelre Zkh., locatie Lukas/Juliana, Apeldoorn		75	+	++	++	□	abcdef	90	300	✓
16. StreekZkh. Koningin Beatrix, Winterswijk		69	+	+	++	□	abdefgi	80/0	200	✓
17. Canisius Wilhelmina Ziekenhuis, Nijmegen		68	+	□	++	+	abdefg	50	300	✓
18. Gelre Ziekenhuizen, loc. Het Spitaal, Zutphen		66	+	+	+	+	abdef	80	250	✓
19. Alysis Zorggroep, locatie Zevenaer		62	-	□	++	++	abdef	50	150	✓
20. Kliniek Klein Rosendaal, Rozendaal	✓	52	--	+	-	++	abde	100	55	✓
UTRECHT										
21. St. Antonius Zkh., afd. chirurgie, Nieuwegein		85	+	++	++	++	abdefgi	95	196	✓
22. Mesos Medisch Centrum, Utrecht		78	++	+	++	□	abdefgi	25/100	4)	✓
23. UMC Utrecht, Utrecht		75	+	+	++	+	abcdefi	75	60	✓
24. St. Antonius Zkh., afd. dermatolog., Nieuwegein		68	□	+	+	+	abcfgh	100	5)	✓
25. Diaconessenhuis, locatie Utrecht		66	□	+	++	□	abefi	90	500	✓
26. Meander Medisch Centrum, Amersfoort/Baarn		63	-	□	++	+	abcdefi	50	400	
NOORD-HOLLAND										
27. Flebologisch Centrum Oosterwal, Alkmaar	✓	86	++	++	+	++	abcdefg	100	540	✓
28. Ziekenhuis Amstelland, Amstelveen		82	++	+	++	++	abcdefgh	90	240	✓
29. Kliniek De Lairese, Amsterdam	✓	80	+	++	++	+	abcdefg	90	280	✓
30. Sint Lucas Andreas Ziekenhuis, Amsterdam		76	++	□	++	++	abcdef	50	160	
31. Waterlandziekenhuis, Purmerend		74	+	□	++	+	abcdefh	60	342	✓
32. Zaans Medisch Centrum, Zaandam		74	+	+	++	++	abdeh	75	180	✓
33. Slingeland Ziekenhuis, Doetinchem		73	+	+	++	□	abdef	90	183	
34. Rode Kruis Ziekenhuis, Beverwijk		66	+	□	++	+	abcdefg	20	177	✓
35. Gemini Ziekenhuis, Den Helder		65	-	+	++	+	abdegi	80	168	
36. Medisch Centrum Alkmaar, Alkmaar		64	+	□	++	□	abcdef	70 ⁶⁾	4)	
37. Spaarne Ziekenhuis, Hoofddorp		63	-	+	++	□	abcdef	75	328	✓
38. Westfries Gasthuis, Hoorn		61	+	□	++	□	abdef	80	550	✓
39. Kennemer Gasthuis, Haarlem		54	□	-	++	□	abefgi	0	510	✓
40. Onze Lieve Vrouwe Gasthuis, Amsterdam		45	□	-	++	--	abdef	0	250	

Ziekenhuis of Zelfstandig behandelcentrum, plaats	Zelfstandig behandelcentrum (ZBC)	Totaalordeel [schaal 1-100]	Multidisciplinaire samenwerking	Organisatie van de zorg	Behandeling van spataderen	Informatie en bereikbaarheid	Behandelingen ³⁾	One-day-shop chirurgie/dermatologie	Aantal strippbehandelingen in 2005	Transparant
ZUID-HOLLAND			20%	30%	30%	20%		%		
41. Polikliniek de Blaak, locatie Rotterdam ¹⁾	√	85	++	++	+	++	abcdefg	100	4)	
42. R. de Graaf Grp, loc. Diaconessenhuis, Voorburg		79	+	++	++	++	abdefg	95	400 ⁷⁾	√
43. Sint Franciscus Gasthuis, Rotterdam		78	++	□	++	++	abcdefghi	25	304	√
44. Polikliniek de Blaak, locatie Den Haag	√	77	++	++	□	++	abc	100	5)	
45. MC Haaglanden, loc. Antoniush., Leidschendam		76	+	+	++	+	abcdef	70	380 ⁷⁾	√
46. R. de Graaf Grp, loc. R. de Graaf Gasthuis, Delft		70	-	+	++	++	abdefg	95	400 ⁷⁾	√
47. Ziekenhuis Bronovo, Den Haag		70	+	+	++	□	abdef	50	149	√
48. HagaZiekenhuis, loc. Rode Kruis Zkh., Den Haag		69	+	+	++	□	abdefi	90	300	
49. Medisch Centrum Rijnmond Zuid, Rotterdam		67	+	+	++	□	abdefg	80	4)	
50. 't Lange Land Ziekenhuis, Zoetermeer		67	□	++	+	□	bcdefh	95	550	√
51. IJsselland Ziekenhuis, Capelle a/d IJssel		66	+	□	++	□	abdefh	25/65	368	√
52. Ikazia Ziekenhuis, Rotterdam		65	+	□	++	□	abcdef	55	4)	
53. Vlietland Zkh., Schiedam en Vlaardingen		65	□	□	++	+	abdefg	30	160	√
54. Rijnland Ziekenhuis, Leiderdorp		62	□	□	++	□	abcdefghi	60	4)	
55. Albert Schweitzer ziekenhuis, Dordrecht		60	+	□	++	-	abdefi	4)	691	
56. MC Haaglanden, locatie Westeinde, Den Haag		55	-	□	++	+	abde	50	380 ⁷⁾	√
57. R. van Putten Ziekenhuis, Spijkenisse		53	-	-	++	□	abdefh	0/40	91	
58. Stichting, Rotterdam ²⁾	√	48	□	+	-	□	ab	90	5)	√
59. Beatrix Ziekenhuis, Gorinchem		46	--	-	++	□	bcdef	0	233	√
60. V. Weel-Bethesda Zkh. Dirksland, Middelharnis		43	--	-	++	-	abdef	0	4)	
61. St. Asklepion/Kliniek Valkenhorst, Valkenburg	√	36	-	□	□	--	bef	80	5)	
62. Havenziekenhuis, Rotterdam		34	--	□	□	--	abdef	0	4)	
ZEELAND										
63. Stichting Oosterscheldeziekenhuizen, Goes		81	□	++	++	++	abdefi	100	267	√
64. Ziekenhuis Zeeuws Vlaanderen, Terneuzen		70	+	□	++	+	abdef	70	150	
65. Ziekenhuis Walcheren, Vlissingen		66	+	□	++	□	abcdefh	40	160	√
NOORD-BRABANT										
66. Maxima MC, locatie Veldhoven		87	+	++	++	+	abdef	100	450	√
67. Ziekenhuis Lievensberg, Bergen op Zoom		79	++	++	++	□	abcdefghi	90	160	√
68. Maxima MC, locatie Eindhoven		75	+	+	++	+	abdef	95	200	√
69. St. Annaziekenhuis, Geldrop		75	+	+	++	+	abdefgh	65	250	√
70. Jeroen Bosch Ziekenhuis, Den Bosch		70	+	+	++	+	abdefgh	80/0	461	√
71. Amphia Zkh., loc. MIngracht, Breda en Oosterhout		62	+	+	++	-	abdefh	70	700	√
72. Elkerliek Ziekenhuis, locatie Deurne		58	□	-	++	□	abcdefi	5	400	
73. Elkerliek Ziekenhuis, locatie Helmond		58	□	-	++	□	abcdefi	5	400	
74. Catharina Ziekenhuis, Eindhoven		57	+	-	++	□	abcdefgh	20	253	√
75. Franciscus Ziekenhuis, Roosendaal		55	□	-	++	□	abcdefi	5	536	√
LIMBURG										
76. VieCuri MC voor Noord Limburg, locatie Venray		84	+	+	++	++	abcdef	80	553 ⁷⁾	√
77. Atrium Medisch Centrum Parkstad, Heerlen		79	+	+	++	+	abcdefhi	100/20	500	√
78. VieCuri MC voor Noord Limburg, locatie Venlo		77	+	□	++	++	abcdef	60	553 ⁷⁾	√
79. Dr. Kolbach Kliniek, Maastricht	√	71	□	++	+	+	abcdefg	95	5)	√
80. Maaslandziekenhuis, Sittard		67	-	++	++	□	abcdeh	95	351	√
81. St. Jans Gasthuis, Weert		54	+	-	+	□	abde	4)	227	√
82. Laurentius Ziekenhuis, Roermond		53	--	□	++	□	abcdef	0/50	170	√
FLEVOLAND										
83. Polikliniek de Blaak, locatie Almere	√	76	++	++	□	++	abcg	100	5)	
84. IJsselmeerziekenhuizen, Lelystad/Emmeloord		64	□	+	++	□	abcdefgi	20	4)	

- 1) Behandelt 'cosmetische spataderen' in kliniek Nieuwstraat
 - 2) Volledige naam: Stichting tot bevordering van de ontwikkeling van de dermatologie, venerologie en flebologie
 - 3) a = compressietherapie
b = sclerocompressietherapie
c = echosclerose
d = crossectomie
e = strippen
 - f = Müllertechniek
g = EVLT
h = lasertherapie met YAG-laser
 - i = anders
 - 4) Niet bekend
 - 5) Doet geen strippbehandelingen
 - 6) Voor dermatologie
 - 7) Aantal van beide locaties van dit ziekenhuis samen
- Zie voor uitleg van de tabel pagina 75.**

BEGINNENDE SPATADEREN? VOORKOM ERGER

- Blijf niet te lang aan een stuk zitten of staan.
- Beweeg regelmatig: vooral lopen, fietsen, zwemmen en lichte beenoefeningen zijn goed.
- Vermijd hoge hakken (hierdoor worden de kuitspieren onvoldoende gebruikt).
- Draag speciale steunkousen die de spierpomp helpen (verkrijgbaar via de apotheek).
- Wanneer drukkousen niet voldoende helpen, kan de huisarts u verwijzen om echte compressiekousen te laten aanmeten.
- Door warmte zetten bloedvaten uit. Langdurig zonnebaden, ont-haren met warme hars, sauna-bezoek en warme baden zijn daarom af te raden.
- Af en toe even gaan liggen of de benen hoog leggen, kan helpen.

volgende maand
wijn